

BUGU

Dil ve Eğitim Dergisi

www.bugudergisi.com

E-ISSN: 2717-8137

Araştırma Makalesi

BUGU
Journal of Language and Education

6/3, 298-308

TÜRKİYE

Makale Geliş Tarihi: 01.07.2025

Makale Kabul Tarihi: 07.09.2025

Nergiz, E. ve Er Aydemir, N. (2025). Hasan Kallımcı'nın "Balasagunlu Yusuf", "Bilgin Şehzade", "Anadolu'dan Yükselen Ses" kitaplarının okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 6(3), 298-308. <http://dx.doi.org/10.46321/bugu.1196>

HASAN KALLİMCİ'NİN "BALASAGUNLU YUSUF", "BİLGİN ŞEHZADE", "ANADOLU'DAN YÜKSELEN SES" KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Bilim Uzmanı Eray NERGİZ

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi enerqiz84@gmail.com ORCID

Dr. Öğr. Üyesi Nermin ER AYDEMİR

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi nermineraydemir@gmail.com ORCID

Öz

Okuma, insanın yaşamında yer alan dört temel dil becerisinden biridir. Kitap okuma alışkanlığının edinilmesinde kitapların, çocukların yaş düzeylerine uygun olması önem taşımaktadır. Bu bağlamda çocuk edebiyatı eserlerinin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi de gerekmektedir. Çalışmada, Hasan Kallımcı'ya ait, Balasagunlu Yusuf, Bilgin Şehzade ve Anadolu'dan Yükselen Ses adlı çocuk kitapları okunabilirlik açısından incelenmiştir. Çalışmada betimsel nitelikteki tarama modeli tercih edilmiş olup, çalışmanın verileri nitel veri toplama araçlarından olan doküman incelemesiyle elde edilmiştir. İncelenen çocuk kitapları Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010)'un okunabilirlik formüllerine göre ele alınmıştır. Çalışmada yer verilen kitapların Ateşman (1997) formülüne göre kolay okunabilir düzeyde, Çetinkaya-Uzun (2010) formülüne göre de 8. ve 9. sınıflar seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Türkçe dersinde, öğrencilerin okuduklarından hareketle söz varlığını zenginleştirerek dil zevkine ulaşmaları hedeflenmektedir ve bu doğrultuda incelenen eserlerden yararlanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe eğitimi, çocuk edebiyatı, okunabilirlik, Hasan Kallımcı.

EVALUATION OF HASAN KALLİMCİ'S BOOKS "BALASAGUNLU YUSUF", "BİLGİN ŞEHZADE", "ANADOLU'DAN YÜKSELEN SES" IN TERMS OF READABILITY

Abstract

Reading is one of the four basic skills in human life. In acquiring the habit of reading books, it is important that the books are suitable for children's age levels. In this context, it is necessary to determine the readability levels of children's literature works. In this direction, in this study, Hasan Kallımcı's children's books named Balasagunlu Yusuf, Bilgin Şehzade, Anadolu'dan Yükselen Ses were examined in terms of readability. The descriptive survey model was preferred in the study, and the data of the study were obtained through

* Bu makale, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesinde Dr. Öğr. Üyesi Nermin ER AYDEMİR danışmanlığında Eray NERGİZ tarafından hazırlanan *Hasan Kallımcı'nın "Balasagunlu Yusuf", "Bilgin Şehzade", "Anadolu'dan Yükselen Ses" Kitaplarının Söz Varlığı ve Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi* (2025) başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

document analysis, which is one of the qualitative data collection tools. The analyzed children's books were analyzed according to the readability formulas of Ateşman (1997) and Çetinkaya-Uzun (2010). It was determined that the analyzed books were at an easy-to-read level according to Ateşman (1997) formula and at the 8th and 9th grade level according to Çetinkaya-Uzun (2010) formula. In the Turkish lesson, it is aimed for students to reach language pleasure by enriching their vocabulary based on what they read, and it has been concluded that the works examined in this direction can be used.

Keywords: Turkish education, children's literature, readability, Hasan Kallımcı.

Ø. Giriş

Dil becerisi, “bireyin kendisini yazılı, sözlü olarak etkili bir şekilde anlatabilmesi aynı zamanda dinlediklerini ve okuduklarını tam ve doğru olarak anlayabilmesi” olarak açıklanmaktadır (Şen, 2019, s. 17). Dil becerileri dört temel unsurdan oluşmaktadır: okuma, dinleme, yazma, konuşma. Okuma ve dinleme becerileri anlama ile, yazma ve konuşma becerileri ise anlatma ile ilgilidir. Dört temel dil becerisinin bir bütün içinde ele alınması gerekmektedir. Nitekim bir dil becerisinin gelişimi, diğer dil becerilerinin gelişimini de desteklemektedir.

Okuma kavramını Oğuzkan (1987, s. 37) “Bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri noktalama işaretleri ve diğer öğelerle algılama ve kavrama süreci”, Özdemir (1990, s. 13) “basılı ya da yazılı sözcükleri duyu organlarımız yoluyla algılama, bunları anlamlandırıp kavrama, yorumlama”, Akyol (2005, s. 1) ise “ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda düzenli bir ortamda geliştirilen anlam kurma süreci” olarak açıklamaktadır. Arıcı ve Taşkın (2019, s. 187) okuma becerisinin önemini “Çoğu bilimsel, akademik, tarihsel ve kültürel bilgi okuyarak elde edilir. Okuma aynı zamanda bilme anlama sürecidir. İnsan, sahip olduğu en basit hayati bilgisinden en karmaşık bilimsel bilgisine kadar çoğu bilgisini okuyarak kazanır. Özellikle bilimsel anlamda kazanılan bilgiler, yine okuma sayesinde gerçekleşmektedir. Bu yönleriyle okuma bir kültürlenme sürecidir.” ifadesiyle belirtmektedir.

2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda programda okuma becerisi üzerinde durulmakta ve okumada materyal seçimini yönetebilme maddesi “öğrencinin okuma öncesinde ilgi ve ihtiyaçlarını, okuma faaliyetinin amacını, materyalin özelliklerini, okumaya ayrılan süre ve bilgiye erişim olanaklarını analiz etmesi sağlanır. Analiz sonuçlarından hareketle okunacak metin veya okuma sırasında kullanılabilecek ek materyaller (sözlük, genel ağ, çalışma kâğıdı, grafik organize edici vb.) seçilerek hazırlık yapılır. Gerekğinde seçimler üzerinde üst bilişsel izlemeye (metni anlayıp anlamama veya amacına ulaşp ulaşmama durumu) bağlı düzenlemeler yapılır.” olarak açıklanmaktadır (MEB, 2024, s. 68).

Okuma; görmeyi, algılayıp seslendirmeyi ve anlamayı içeren karmaşık bir süreçtir. “Öğrencinin çoğu zaman örgün eğitime başlamasıyla edinilen bu beceri sadece kâğıt üzerindeki bir metnin göz aracılığı ile beyne gönderilmesi ve bunun sonucundaki seslendirmesi değildir” (Baş, 2012, s. 198). Okuma, dar anlamda yazılı metnin şifrelerini çözmek olsa da okumada asıl önemli olan bir yazınsal metni anlayıp ve yorumlamaktır (Temizkan, 2009; Onan, 2013). Bu doğrultuda bir metnin okuyucunun seviyesine uygun olup olmadığının tespit edilmesi önem taşımaktadır. Bunu tespit etmek için okunabilirlik formülleri geliştirilmiştir. Göçer (2018)

okuma becerisinin dil öğretiminde elzem bir kazanım olduğunu ve okunabilirliği de doğrudan etkilediğini belirtmektedir.

Okunabilirlik formüllerinde metinlerin çok heceli olan kelime sayısı; cümle, kelime ve hece sayıları; ortalama sözcük ve cümle uzunlukları gibi özellikler ele alınmıştır. Metinde kullanılan dilin anlaşılır olmasını amaçlayan okunabilirlik çalışmaları ile okuyucunun metni severek okuması ve metinle okur arasında olumlu bir ilişki kurması sağlanmaktadır (Bilgen ve Güder, 2021). Alan yazınına bakıldığında okunabilirlikle ilgili Dale-Chall Formülü (1948), Flesch Okuma Kolaylığı Formülü (1948), Gunning Fog Formülü (1952), Senter ve Smith ‘ARI’ Formülü (1967), McLaughlin ‘SMOG’ Formülü (1969), Fry Okunabilirlik Grafiği (1977), Ateşman Formülü (1997), Çetinkaya-Uzun Formülü (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) Formülü bulunmaktadır. Ancak Türkçe için oluşturulan ilk formül Ateşman (1997) tarafından ortaya konmuştur. İlgili formülü “Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi” isimli çalışmasında yayımlanmıştır. Ateşman, Türkçe metinlerin okunabilirliğini hesaplamak amacıyla Flesch formülünü Türkçeye uyarlamıştır. Ateşman’a göre okunabilirlik, metnin okuyan tarafından kolay ya da zor anlaşılır olma düzeyidir. Ateşman (1997) formülü şu şekildedir:

$$O.S: 198,825 - (40,175x1 - 2,610x2)$$

O.S: Okunabilirlik sayısı

x1: Hece olarak ortalama sözcük uzunluğu

x2: Sözcük olarak ortalama cümle uzunluğu

Tablo 1: Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Düzy	Okunabilirlik Aralıı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

Bu araştırmada Çetinkaya-Uzun’un (2010), Türkçe okunabilirlik formülü de kullanılmıştır. Bu formülde boşluklarla aralanmış sayılar, simgeler ve yazı birimler, kısa çizgi ile bölünmüş sözcükler ve kısaltmalar sözcük olarak; cümle sayımında nokta, soru işareti, iki noktası ve yay ayraç ile biten kısımlar cümle olarak kabul edilmektedir. Ortalama cümle uzunluğunu bulabilmek için toplam sözcük sayısı cümle sayısına bölünmüştür. Ortalama sözcük uzunluğunu bulabilmek için ise toplam hece sayısı toplam sözcük sayısına bölünmüştür. Çetinkaya – Uzun (2010) formülü aşağıdaki şekildedir:

OKU: Ortalama Kelime Uzunluğu

OCU: Ortalama Cümle Uzunluğu

OP: Okunabilirlik Puanı

$$OP: 118.823 - (25.987 \times O.K.U) - (0.971 \times O.C.U)$$

Tablo 2: Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Seviyesi
0-34	Yetersiz Okuma Düzeyi	10, 11 ve 12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma Düzeyi	8 ve 9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma Düzeyi	5, 6 ve 7. Sınıf

Sever (2007, s. 41) göre çocuk edebiyatını, “Dil gelişimlerine ve anlama düzeylerine uygun, gereksinmelerini de önceleyen bir yaklaşımla, çocuklara yaşam ve insan gerçekliğini sanatsal nitelikli dilsel ve görsel iletilerle sunan, onların duygu ve düşünce dünyalarında etkilenimler uyandıran yapıtların genel adıdır.” olarak açıklamaktadır. Çocuk edebiyatının başlangıcı, o döneme kadar çocuk eğitimi üzerine yapılmış ya da birebir çocuk edebiyatı disiplini içinde değerlendirilebilecek bir program ve bir dönem olmadığı için, Tanzimat dönemi olarak ele alınmaktadır (Baş, 2006, s. 53). Ülkemizde çocuk edebiyatına dair ilk örnekler olarak Nâbi'nin oğluna öğütlerde bulunduğu Hayriye adlı mesnevisi ve Sümbülzâde Vehbi'nin Lütfiye-i Vehbi adlı mesnevisi kabul edilmektedir. Ancak bu eserlerin amacı çocuklara öğüt vermek olmasına rağmen çocukların anlayabileceği içerik ve dile sahip olmadıkları belirtilmektedir (Baş, 2006; Tunagör, 2021). Çalışmada çocuk edebiyatı alanında eserler veren Hasan Kallimci'nin “Bilgin Şehzade, Balasagunlu Yusuf, Anadolu'dan Yükselen Ses” adlı çocuk kitapları incelenmiştir. Hasan Kallimci 1949 yılında Denizli'nin Sarayköy ilçesinde doğmuştur. Uzun yıllar sınıf öğretmenliğinin yanında yerel gazetelerde yazarlık da yapmıştır. Eserlerinde millî, manevî, ahlâki, tarihî, kültürel değerleri, kahramanlık, dürüstlük gibi konuları sade ve akıcı bir üslupla işlemektedir. Türkmen ve Öger (2007) Hasan Kallimci'nin çocuk edebiyatı eserlerindeki dilinin çocukların kelime hazinesini zenginleştirecek, ana dil gelişimine katkı sağlayacak nitelikte olduğunu belirtmektedir.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Hasan Kallimci'nin Bilgin Şehzade, Balasagunlu Yusuf, Anadolu'dan Yükselen Ses adlı çocuk kitaplarının okunabilirliklerinin hangi düzeyde olduğunu belirlemektir. Bu çalışmada Türkçe için oluşturulan ilk formül olan Ateşman (1997) okunabilirlik formülü ve Türkçe metinler için geliştirilen Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Bu temel amaca bağlı olarak belirlenen alt amaçlar ise şunlardır:

1. Balasagunlu Yusuf adlı çocuk kitabının Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik düzeyi nedir?

2. Bilgin Şehzade adlı çocuk kitabının Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik düzeyi nedir?

3. Anadolu'dan Yükselen Ses adlı çocuk kitabının Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik düzeyi nedir?

1.2. Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel nitelikte tarama araştırması olup çalışmada verilerin toplanması sırasında doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsadığından araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini de içine almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

1.3. İnceleme Nesnesi

Çalışmada inceleme nesnesi olarak çocuklara yönelik millî, manevî, ahlâki, tarihî, kültürel değerlere eserlerinde yer veren çocuk edebiyatı yazarlarından Hasan Kallimci'nin

çocuk kitapları ele alınmıştır. Kallimci'nin incelenen eserlerinden Balasagunlu Yusuf, 2024 yılında Töre-Devlet Yayınları bünyesinde yayımlanmış olup Türk edebiyatının ilk siyasetnamesi olan Kutadgu Bilig ile yazarı Balasagunlu Yusuf Has Hacib odaklı içeriğe sahiptir. Eser 14x19 cm ebatında 104 sayfadan oluşmaktadır. Yazarın incelemeye konu olan diğer eseri Anadolu'dan Yükselen Ses; 2023 yılında Çınaraltı Yayınları bünyesinde basılmış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ve Türk milletinin kurtuluş mücadelesini Gazi Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde anlatmaktadır. Eser 13,5x21 cm ebatında 127 sayfalık biçimsel özelliklere sahiptir. Hasan Kallimci'nin çalışmaya konu olan son eseri Bilgin Şehzade ise 2022 yılında Uçan At Yayınları'ndan basılmıştır. Eser Türkçenin ilk sözlüğü ve dilbilgisi kitabı olan Dîvânü Lugâti't-Türk ve yazarı Kaşgarlı Mahmud'u kahramanı olan "bilgin şehzade" üzerinden konu etmektedir. Eser, 12,5x19,5 cm ebatında 144 sayfadan oluşmaktadır.

1.4. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırmada, Ateşman (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan okunabilirlik formülü ve Çetinkaya-Uzun (2010) formülü kullanılmıştır. Örneklem kapsamındaki kitapların hece, sözcük ve cümle sayıları tespit edilmiştir. Bu işlemten sonra toplam hece sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesiyle ortalama sözcük uzunluğu, toplam sözcük sayısının toplam cümle sayısına bölünmesiyle ortalama cümle uzunluğu hesaplanmış, ardından veriler formüllere yerleştirilmiş ve okunabilirlik puanları tespit edilmiştir.

2. Bulgular

Bu bölümde, incelenen kitaplardaki metinlerin cümle, sözcük ve hece sayıları, ortalama sözcük ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeylerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

2.1. Balasagunlu Yusuf Adlı Romanın Okunabilirlik Düzeyleri

İncelenen eserde yer alan cümle, sözcük ve hece sayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3: Balasagunlu Yusuf Adlı Romanın Sayısal Verileri

İncelenen Kitap	Cümle Sayısı	Sözcük Sayısı	Hece Sayısı
Balasagunlu Yusuf	2.270	14.414	38.355

Tablo 4: Balasagunlu Yusuf Adlı Romanın Ateşman (1997) Okunabilirlik Puanı

Hesaplama Adımı	Formül	Hesaplama
Ortalama Cümle Uzunluğu (OCU)	Toplam sözcük sayısı / Toplam cümle sayısı	14.414 / 2.270 = 6,349
Ortalama Sözcük Uzunluğu (OSU)	Toplam hece sayısı / Toplam sözcük sayısı	38.355 / 14.414 = 2,660
Okunabilirlik Formülü	$198,825 - 40,175 \times OSU - 2,610 \times OCU$	$198,825 - 40,175 \times 2,660 - 2,610 \times 6,349$
Sonuç	$198,825 - 106,865 - 16,570 =$	Okunabilirlik Puanı = 75,39

Balasagunlu Yusuf adlı kitap Ateşman (1997) okunabilirlik formülüne göre 75,39 puan ile 70-89 aralığındaki kategoriye girmekte olup kolay okunabilirlik düzeyindedir.

Tablo 5: Balasagunlu Yusuf Adlı Romanın Çetinkaya-Uzun (2010) Okunabilirlik Puanı

Hesaplama Adımı	Formül	Hesaplama
Ortalama Cümle Uzunluğu (OCU)	Toplam sözcük sayısı / Toplam cümle sayısı	14.414 / 2.270 = 6,3498
Ortalama Sözcük Uzunluğu (OSU)	Toplam hece sayısı / Toplam sözcük sayısı	38.355 / 14.414 = 2,6609

Okunabilirlik Formülü	$118,823 - 25,987 \times \text{OSU} - 0,971 \times \text{OCU}$	$118,823 - 25,987 \times 2,660 - 0,971 \times 6,349$
Sonuç	$118,823 - 69,125 - 6,164 = 43,534$	Okunabilirlik Puanı = 43,534

Formülün Balasagunlu Yusuf adlı kitaba uygulanması sonucunda elde edilen 43,534 puan Balasagunlu Yusuf adlı romanın Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü tablosuna bakılarak yorumlanması sonucunda 35 – 50 aralığına denk geldiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle Balasagunlu Yusuf adlı roman eğitsel okuma düzey kategorisinde olup 8 ve 9. sınıf düzeylerine uygundur.

2.2. Bilgin Şehzade Adlı Romanın Okunabilirlik Düzeyleri

İncelenen eserde yer alan cümle, sözcük ve hece sayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6: Bilgin Şehzade Adlı Romanın Sayısal Verileri

İncelenen Kitap	Cümle Sayısı	Sözcük Sayısı	Hece Sayısı
Bilgin Şehzade	2.320	17.450	45.300

Tablo 7: Bilgin Şehzade Adlı Romanın Ateşman (1997) Okunabilirlik Puanı

Hesaplama Adımı	Formül	Hesaplama
Ortalama Cümle Uzunluğu (OCU)	Toplam sözcük sayısı / Toplam cümle sayısı	$17.450 / 2.320 = 7,5215$
Ortalama Sözcük Uzunluğu (OSU)	Toplam hece sayısı / Toplam sözcük sayısı	$45.300 / 17.450 = 2,5959$
Okunabilirlik Formülü	$198,825 - 40,175 \times \text{OSU} - 2,610 \times \text{OCU}$	$198,825 - 40,175 \times 2,595 - 2,610 \times 7,521$
Sonuç	$198,825 - 104,254 - 19,629 = 74,942$	Okunabilirlik Puanı = 74,942

Bilgin Şehzade adlı kitap Ateşman (1997) okunabilirlik formülüne göre 74,942 puan ile 70-89 aralığındaki kategoriye girmekte olup kolay okunabilirlik düzeyindedir.

Tablo 8: Bilgin Şehzade Adlı Romanın Çetinkaya-Uzun (2010) Okunabilirlik Puanı

Hesaplama Adımı	Formül	Hesaplama
Ortalama Cümle Uzunluğu (OCU)	Toplam sözcük sayısı / Toplam cümle sayısı	$17.450 / 2.320 = 7,5215$
Ortalama Sözcük Uzunluğu (OSU)	Toplam hece sayısı / Toplam sözcük sayısı	$45.300 / 17.450 = 2,5959$
Okunabilirlik Formülü	$118,823 - 25,987 \times \text{OSU} - 0,971 \times \text{OCU}$	$118,823 - 25,987 \times 2,595 - 0,971 \times 7,521$
Sonuç	$118,823 - 67,436 - 7,302$	Okunabilirlik Puanı = 44,085

Formülün Bilgin Şehzade adlı kitaba uygulanması sonucunda elde edilen 44, 085 puan Bilgin Şehzade adlı romanın Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü tablosuna bakılarak yorumlanması sonucunda 35 – 50 aralığına denk geldiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle Bilgin Şehzade adlı roman eğitsel okuma düzey kategorisinde olup 8 ve 9. sınıf düzeylerine uygundur.

2.3. Anadolu'dan Yükselen Ses Adlı Romanın Okunabilirlik Düzeyleri

İncelenen eserde yer alan cümle, sözcük ve hece sayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 9: Anadolu'dan Yükselen Ses Adlı Romanının Sayısal Verileri

İncelenen Kitap	Cümle Sayısı	Sözcük Sayısı	Hece Sayısı
Anadolu'dan Yükselen Ses	3.402	21.967	60.039

Tablo 10: Anadolu'dan Yükselen Ses Adlı Romanının Ateşman (1997) Okunabilirlik Puanı

Hesaplama Adımı	Formül	Hesaplama
Ortalama Cümle Uzunluğu (OCU)	Toplam sözcük sayısı / Toplam cümle sayısı	21.967 / 3.402 = 6,4570
Ortalama Sözcük Uzunluğu (OSU)	Toplam hece sayısı / Toplam sözcük sayısı	60.039 / 21.967 = 2,7331
Okunabilirlik Formülü (Ateşman, 1997)	$198,825 - 40,175 \times OSU - 2,610 \times OCU$	$198,825 - 40,175 \times 2,733 - 2,610 \times 6,457$
Sonuç	$198,825 - 109,798 - 16,852 = 72,175$	Okunabilirlik Puanı = 72,175

Anadolu'dan Yükselen adlı kitap Ateşman (1997) okunabilirlik formülüne göre 72,175 puan ile 70-89 aralığındaki kategoriye girmekte olup kolay okunabilirlik düzeyindedir.

Tablo 11: Anadolu'dan Yükselen Ses Adlı Romanının Çetinkaya-Uzun (2010) Okunabilirlik Puanı

Hesaplama Adımı	Formül	Hesaplama
Ortalama Cümle Uzunluğu (OCU)	Toplam sözcük sayısı / Toplam cümle sayısı	21.967 / 3.402 = 6,457
Ortalama Sözcük Uzunluğu (OSU)	Toplam hece sayısı / Toplam sözcük sayısı	60.039 / 21.967 = 2,733
Okunabilirlik Formülü (Çetinkaya-Uzun, 2010)	$118,823 - 25,987 \times OSU - 0,971 \times OCU$	$118,823 - 25,987 \times 2,733 - 0,971 \times 6,457$
Sonuç	$118,823 - 71,022 - 6,269 = 41,532$	Okunabilirlik Puanı = 41,532

Formülün Anadolu'dan Yükselen Ses adlı kitaba uygulanması sonucunda elde edilen 41,532 puan, romanın Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü tablosuna bakılarak yorumlanması sonucunda 35 – 50 aralığını karşılamaktadır. Başka bir ifadeyle Anadolu'dan Yükselen Ses adlı roman eğitsel okuma düzey kategorisinde olup 8 ve 9. sınıf düzeylerine uygundur. Okunabilirlik ölçütleri bakımından 8. ve 9. sınıf öğrencilerinin düzeyine uygun bulunan bu kitaplar öğrencilerin millî, manevî, ahlâki, tarihî, kültürel gelişimi desteklemektedir.

3. Sonuç ve Öneriler

Çalışmada, Hasan Kallimci'nin Bilgin Şehzade, Balasagunlu Yusuf, Anadolu'dan Yükselen Ses adlı çocuk kitapları okunabilirlik açısından incelenmiştir. Ateşman'ın (1997) formülüne göre; Balasagunlu Yusuf kitabının 75,39, Bilgin Şehzade kitabının 74,942, Anadolu'dan Yükselen Ses kitabının ise 72,175 okunabilirlik puanına sahip olduğu tespit edilmiş ve her bir kitabın kolay okunabilir seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ateşman'ın (1997) formülüne göre, kolay okunabilir seviyedeki kitaplar, çocukların okuma becerilerini geliştirirken onları daha karmaşık metinleri okumaya hazırlayan önemli araçlar olarak değerlendirilmektedir. Çetinkaya – Uzun (2010) okunabilirlik formülüne göre ise; Balasagunlu Yusuf kitabı 43,534, Bilgin Şehzade kitabı 44,085, Anadolu'dan Yükselen Ses kitabı 41,532 puan olarak belirlenmiştir. İncelemeye konu olan her bir kitabın, 8. ve 9. sınıf seviyesinde eğitsel okuma düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç doğrultusunda, incelemeye konu olan kitapların ilköğretim son sınıf düzeyinde (8. sınıf) eğitim gören öğrencilere önerilebileceği gibi,

öğretim düzeyinin 9. sınıfı kapsayacak şekilde bir sonuç vermiş olmasından dolayı söz konusu kitapların ortaöğretim giriş seviyesi için de uygun olduğu belirlenmiştir.

Kavun ve Maden (2024) çalışmasında, okunabilirlik ile ilgili çalışmaların ders kitabı (biyoloji, coğrafya, dil ve anlatım, fen ve teknoloji, fizik, genel muhasebe, insan hakları yurttaşlık ve demokrasi, matematik, sosyal, bilgiler, Türk dili ve edebiyatı, Türkçe, Türkçe ve Türk kültürü), eğitim materyali, faaliyet raporu, form, internet sitesi, kanun, LGS soruları, okuma kitabı (öykü, roman), prospektüs, rapor, rehber ve broşür, ürün özelliği ve kullanma talimatı ve yabancı dil olarak Türkçe (ders ve okuma kitabı) olmak üzere 26 konu hakkında yazıldığını belirtmektedir. Ayrıca incelenen makalelerin 24'ü (%26,97) Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliğini tespit etmeye yönelik olduğunu belirtmişlerdir. Temur, Sarı ve Dedeoğlu Orhan (2011) ise ders kitabından seçilen metinlerin okunabilirliğini belirlemeye yönelik araştırmaların çoğunlukta olduğunu belirtmektedir. Tekşan ve Çinpolat (2020), çalışmasında Miyase Sertbarut'un kitaplarının okunabilirlik düzeylerini incelemiştir. Her kitaptan beş bölüm incelenmiş ve aritmetik ortalaması alınmıştır. Böylelikle Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen on kitabın yedisinin ortalamalarının orta güçlük seviyesinde, üçünün ise kolay seviyede olduğu, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre ise dokuzunun eğitsel okuma (8. ve 9. Sınıf), birinin ise engelli düzey (10. 11. ve 12. Sınıf) seviyesinde olduğu tespit edilmiş ve incelenen kitapların okunabilirlik formülleri açısından genel olarak ortaokul seviyesine uygun olduğu belirtilmiştir. Teke (2016) Hasan Kallımcı'nın öykülerinin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik yaptığı çalışmasında incelenen öykülerin okunabilirlik seviyeleri 73,08-87,22 aralığında, kolay düzeyde metinler olduğu belirtmiştir. Bilgen ve Güder (2021), Matematik Korsanları kitap setini inceledikleri çalışmalarında Ateşman formülüne göre okunabilirlik puanları 73,69 - 75,82 - 73,42 - 71,99 ve 67,22 olarak çıkmış ve okunabilirlik düzeyi olarak kolay olduğunu belirtmişlerdir. Kayabaşı, Yılmaz ve Doyumgaç (2016), Mustafa Ruhi Şirin hikâyelerini okunabilirlik açısından inceledikleri çalışmalarında ele alınan 32 hikâyenin okunabilirlik düzeylerinin kolay olduğunu belirtmişlerdir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin, okudukları, dinledikleri/izledikleri metinlerden hareketle söz varlıklarını zenginleştirerek dil zevklerini geliştirmeleri ve dil bilincine ulaşmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2024, s. 5). Bu amaca ulaşmada Bilgin Şehzade, Balasagunlu Yusuf ve Anadolu'dan Yükselen Ses adlı çocuk romanlarının ders kitabı yazarları tarafından dinleme, konuşma, okuma ya da serbest okuma metni olarak kullanılması; öğrencilerin sözcük dağarcıklarının gelişmesine, dil zevki ve bilincine ulaşmalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Ayrıca çocuk edebiyatı eserlerine yönelik olarak görsel unsurların metnin anlaşılabilirliğine etkisi, söz varlığı, çocuğa görelik açısından incelemeler de yapılabilir. Bu çalışmalar Türkçe eğitimi alanına katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Akyol, H. (2005). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arıcı, A. F. ve Taşkın, Y. (2019). Okuma becerisinin diğer dil becerileriyle ilişkisi. *International Journal of Field Education*, 5(2), 185–194.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *A. Ü. Tömer Dil Dergisi*, 58, 171-174.

- Baş, B. (2006). *1985-2005 yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tahkiyeli metinlerin söz varlığı üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baş, B. (2012). *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi*. M. Özbay (Ed.), *Okuma ve Dinleme Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (s. 197-227). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bora, A. ve Arslan, M. (2021). Türkçe ders (5, 6, 7, 8) kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(1), 222-236.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göçer, A. (2018). *Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güder, O. ve Bilgen, M. (2021). Matematik korsanları hikâye setinin okunabilirlik düzeyi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 60, 273-301.
- Kallimci, H. (2022). *Bilgin Şehzade*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Kallimci, H. (2023). *Anadolu'dan yükselen ses*. İstanbul: Çınaraltı Yayınları.
- Kallimci, H. (2024). *Balasagunlu Yusuf*. İstanbul: Töre-Devlet Yayınları.
- Kavun, M. ve Maden, S. (2024). Türkiye'de okunabilirlik ile ilgili yayımlanmış makalelerin araştırma eğilimleri. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 18(48), 38-57.
- Kayabaşı, B., Yılmaz, M. ve Doyumğaç, İ. (2016). Examination of Mustafa Ruhi Sirin's Stories in Terms of Readability. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(2), 323-343.
- MEB (2024). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5-8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2021). *Ders kitaplarında okunabilirlik*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Oğuzkan, F. (1987). *Okuma ve dinleme öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Onan, B. (2013). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdemir, E. (1990). *Okuma sanatı*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? Sedat Sever (Ed.). *II. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* içinde (s. 41-56). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Şen, Ü. (2019). Dil eğitiminin genel kavramları. Ülker Şen (Ed.). *Dil Eğitiminin Temel Kavramları* içinde (s. 1-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Teke, S. (2016). *Çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallimci'nin öykülerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tekşan, K. ve Çinpolat, E. (2020). Miyase Sertbarut'un kitaplarının okunabilirlik düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 829-842.

- Temizkan, M. (2009). *Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temur, T., Sarı, M. ve Dedeoğlu Orhan, B. (2011). Fen ve sosyal bilimler alanında yapılan okunabilirlik çalışmalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *KHO Bilim Dergisi*, 21(1), 103-121.
- Tunagür, M. (2021). Tarihi seyir içerisinde çocuk ve çocuk edebiyatı. Muhammed Tunagür ve Mehmet Nuri Kardaş (Ed.). *Çocuk Edebiyatı* içinde (s. 1-24) Ankara: Pegem Akademi
- Türkmen, F. ve Öger, A. (2006). Türk çocuk edebiyatında Denizlili bir yazar: Hasan Kallimci. *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu* içinde (s. 416-420). Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Reading is a complex process that involves seeing, perceiving and vocalizing, and understanding. Although this skill is often acquired with the start of formal education, it is not simply the transmission of a text on paper through the eyes to the brain followed by vocalization (Baş, 2012, p.198). While reading may be narrowly defined as decoding the symbols of a written text, the essential part of reading is to understand and interpret a literary work (Temizkan, 2009; Onan, 2013). In this regard, it is important to determine whether a text is appropriate for the reader's level. Readability formulas have been developed for this purpose. These formulas evaluate features such as the number of multisyllabic words, the number of sentences, words, and syllables, and average word and sentence lengths. Readability studies aim to ensure that the language used in the text is comprehensible, thereby enabling readers to enjoy reading and establish a positive relationship with the text (Bilgen & Güder, 2021). In the literature, the following formulas are found: Dale-Chall (1948), Flesch Reading Ease (1948), Gunning Fog Index (1952), Senter and Smith's ARI (1967), McLaughlin's SMOG (1969), Fry Readability Graph (1977), Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010), and Bezirci-Yılmaz (2010). This study evaluates the books using the Ateşman (1997) and Çetinkaya-Uzun (2010) formulas.

The first readability formula developed specifically for Turkish is the Ateşman formula, published in the study titled 'Measuring Readability in Turkish' (Ateşman, 1997). Ateşman adapted the Flesch formula into Turkish to measure the readability of Turkish texts. According to Ateşman, readability is the degree to which a text is easily or difficultly understood by the reader. Another Turkish readability formula used in this study is the Çetinkaya-Uzun (2010) formula. In this formula, numbers, symbols, textual units separated by spaces, hyphenated words, and abbreviations are counted as words; sentences ending with a period, question mark, colon, or parentheses are counted as sentences. Average sentence length is obtained by dividing the total number of words by the number of sentences. Average word length is calculated by dividing the total number of syllables by the number of words. The formula is:

The aim of this study is to determine the readability levels of three children's books by Hasan Kallimci: Bilgin Şehzade, Balasagunlu Yusuf and Anadolu'dan Yükselen Ses according to the Ateşman (1997) and Çetinkaya-Uzun (2010) formulas. This study is a descriptive survey

model, and the data were collected using the document analysis technique. Document analysis includes identifying, reading, noting, and evaluating sources for a specific purpose, and analyzing written materials that provide information about the targeted phenomenon (Yıldırım & Şimşek, 2013).

In this study according to the Ateşman (1997) formula, the readability scores were 75.39 for Balasagunlu Yusuf, 74.942 for Bilgin Şehzade, and 72.175 for Anadolu'dan Yükselen Ses. These results indicate that all three books fall into the easy readability category. Books with an easy readability level are considered valuable tools that help develop children's reading skills and prepare them for more complex texts. According to the Çetinkaya-Uzun (2010) formula, the readability scores were 43.534 for Balasagunlu Yusuf, 44.085 for Bilgin Şehzade, and 41.532 for Anadolu'dan Yükselen Ses. These scores place the books within the instructional reading level for students in grades 8 and 9. Therefore, the books can be recommended both to upper primary students and early secondary level.

In their 2024 study, Kavun and Maden reported that readability-related research in Turkish covered 26 types of texts, including textbooks (biology, geography, language and expression, science and technology, physics, general accounting, human rights, citizenship and democracy, mathematics, social studies, Turkish language and literature, Turkish, and Turkish culture), educational materials, activity reports, forms, websites, laws, national exam (LGS) questions, reading books (stories, novels), brochures, prospectuses, guides, product features, usage instructions, and Turkish as a foreign language (textbooks and reading books). They also found that 24 of the reviewed articles (26.97%) specifically targeted the readability of Turkish textbooks. Temur, Sarı and Dedeoğlu Orhan (2011) noted that most readability studies focus on texts selected from textbooks. In a study by Tekşan and Çinpolat (2020), the readability levels of books by Miyase Sertbarut were analyzed. Five sections from each book were reviewed and averaged. According to the Ateşman formula, 7 out of 10 books had a moderate difficulty level, while 3 were rated as easy. According to the Çetinkaya-Uzun formula, 9 books were suitable for instructional reading (grades 8–9) and 1 was suitable for challenged reading (grades 10–12). Teke (2016) found that Hasan Kallimci's stories scored between 73.08 and 87.22 on the Ateşman scale, classifying them as easy. In their study on the Math Pirates book set, Bilgen and Güder (2021) found the following scores using the Ateşman formula: 73.69, 75.82, 73.42, 71.99 and 67.22 — all within the easy readability range. Kayabaşı, Yılmaz and Doyumğaç (2016) reported that all 32 of the stories by Mustafa Ruhi Şirin they examined were at an easy readability level.

The Turkish Language Curriculum aims for students to enrich their vocabulary and develop a sense of linguistic taste and awareness based on the texts they read, listen and watch. Within this framework, it is anticipated that using Balasagunlu Yusuf, Bilgin Şehzade and Anadolu'dan Yükselen Ses as texts for listening, speaking, reading, or free reading will support students' vocabulary development and help cultivate language appreciation and awareness.

